

COMMENTARIUS

IN EPISTOLAM

AD GALATAS.

ARGUMENTUM.

Galatæ Gentiles erant, qui e Gallia in Græciam commigrarunt: unde Gallo-Græci dicti sunt. Putat Suidas hos Gallos fuisse Senonenses, qui, duce Brenno, Romanam invaserunt, sed a Camillo repulsi in Græciam traiecerunt, eumque Delphos spoliare conarentur, imbre et grandine obruti sunt: pauci vero, inquit, qui evaserunt, Gallo-Græci, sive Galatæ, dicti sunt. Sed diversa ab his tradit Justinus, lib. XXV, S. Hieronymus et alii. Galatæ ab oriente habent Cappadociam, ab occidente Bithyniam, a meridie Pamphyliam, a septentrione Pontum Euxinum; tresque habuerunt nobilissimas civitates, Tanium, Pessinuntem et Ancyram, inquit Plinius, lib. V, cap. ult. Quod ad eorum linguam, « Galatæ, inquit Hieronymus, in fine Proemii in lib. II *Comment. in epist. ad Galat.*, excepto sermone Græco, quo omnis Oriens loquitur, propriam linguam eandem pene habent, quam Treviri, » Germanicam scilicet. Unde Gallos olim (inde enim hanc linguam, uti et originem sortiti sunt Galatæ) germanice locutos nonnulli opinantur: adeoque Francos ex Franconia Germaniæ prodiisse, et nomen accepisse asseverant. Quin et Clodoveus, primus in Gallia Francorum rex christianus, Sicamber vocatur. Sic enim eum ad baptismum accedentem allocutus est S. Remigius: « Mitis depono colla Sicamber; adora quod incendisti, incende quod adorasti, » uti refert Gregorius Turonensis, lib. II *De Gestis Francor.*, cap. XXXI; constat autem Sicambros Germanos fuisse, præsertim Geldrenses. Denique S. Hieronymus, Josephus et Isidorus tradunt Galatas ortos esse ex Gomer, puta ex Gomariz sive Cimbris, qui vel Germani, vel Germani affines fuerunt.

Hos Galatas nonnulli e Judeis ad Christum conversi commoverant ad judaismum una cum Evangelio suscipiendum, allegando ad hoc exemplum Petri aliorumque Apostolorum, qui legem Moisis servabant. Illos hic acri cum oburgatione revocat Apostolus, docetque Christianos liberos esse a servitute legis veteris, nec ei posse subijci: licet enim Judei legem illam suam ad tempus servare possent, ut eam cum honore sepelirent

Gentes tamen, quales erant Galatæ, nec hanc, nec aliam justam habebant causam legis Moisis amplectende. Unde si eam fuissent amplexæ, ea fuisset id facere hoc nomine, quod lex videtur ad salutem eum Evangelio esse necessaria, maxime cum Judæo-Christiani tum ita sentirent, vellentque Gentes cogere ad judaismum, æque ac christianismum: qui exploratus est error; hæc enim professio judaismi est eversio christianismi: nam Christiana religio docet judaismum abrogatum esse, nec aliam religionem admittendam esse præterquam Christi, hæc enim solam et necessariam esse et sufficere ad salutem proficitur. Hunc ergo errorem acriter hic insectatur Apostolus.

Unde idem argumentum spectat Apostolus in hac Epistola, quod in epistola ad Romanos, adeoque hæc illius ad Romanos est quasi epitome et compendium, et multas easdem cum illa habet sententias, rationes, phrases et discursus. Ita Hieronymus, Anselmus, Theophylactus, Chrysostomus; nisi quod in epistola ad Romanos tam Judæos, quam Gentes arguat, in hac solas Gentes; ibi rejicit opera tam legis, quam naturæ, hic legis tantum, ut fidem Christi et fidei opera stabiliat (1). Hoc igitur facit priori parte Epistolæ a cap. I ad cap. V. Posteriori deinde, videlicet a cap. V, vers. 12, usque ad finem mores instruit (2).

(1) Hæc est inter utramque epistolam essentialis discrepantia, juxta Haneberg: Galatas alloquitur Apostolus tanquam certum suum, quem avertere vult ab Judaicis quibuscumque erroribus; Romanis autem fere ignotis nullam loci temporisve circumstantiam commemorat. In utraque demonstratur redemptionis opus: sed in priori Paulus statim gratie inicitur contra Judaicas opiniones, quod non ut in posteriori. Galatis gratiam quæ a peccato redimit et liberat, Romanis gratiam sanctificatam qua transformamur ad imaginem Christi gloriosi, commendat. Itaque *servitute et libertas* in his epistolis non eodem sensu accipiuntur: prior maxime agit de libertate Evangelii, quo caeremonia legis Mosaicæ præcepta inutilia atque irrita facta sunt; posterior vero de libertate Christianorum, qui ad legem adimplendam amore magis quam timore excitantur. Cf. Haneberg, op. cit., VIII part., cap. III, § 8.

(2) « Argumentum Epistolæ quod ariet, duo imprimi

ARGUMENTUM IN EPISTOLAM AD GALATAS.

815

Scriptam Romæ habent in fine Syrus, Græca, Hieronymus, cap. V, Athanasius in *Synopsi*, Theodoretus, præfatione in *epistolam Pauli*, et alii. Negant id Chrysostomus et Baronius tom. I, pag. 637, quia non meminit vinculorum, uti solet in aliis Romæ scriptis. Eam ergo scriptam volunt

ante epistolam ad Romanos, idque vel Ephesi, vel in alia urbe Græciæ. Verum de tempore et loco descriptionis hujus Epistolæ nihil certi ex ipsa, vel aliunde definiri potest, estque quoad hoc omnium epistolarum Pauli incertissima (1). Exstat in hac Epistola genulius ac fusus commentarius S. Hieronymi, uti et S. Augustini (2).

momenta consideranda sunt: I. Defendit Paulus auctoritatem suam apostolicam, et docet, se suam doctrinam non accepisse ab hominibus, sed ab ipso Christo, cap. I-n. II. Disputat adversus eos qui circumcisionis et universe legis Mosaicæ desiderio tenebantur, et docet, a) Galatas ipsos et homines eos, qui diu ante Moysen vixerant, non propter obsequium erga leges Mosaicæ, sed propter suam fidem, summam a Deo beneficiis ornatos esse, cap. III, 1-18. Porro ostendit, b) leges Mosaicæ sapientissimo Dei consilio non nisi ad populi inculti mores formandas, ejusque animos ad recipiendum Messiam preparandas, datas esse, cap. III, 19 seqq. Quam autem erant Christianorum variis vitis dediti essent, Paulus

eos ad emendandos mores graviter hortatur, cap. V, 14-vi, 10; tandemque redit ad rem summam per omnem Epistolam pertractatam, et Galatis doctrinæ integritatem servandam diligenter commendat. » Hæc Rosenmüllerus ad h. l., paulum tamen ad brevitem contracta.

(1) Sepp, op. cit. tom. II, p. 333, pro certo habet hanc Epistolam scriptam fuisse Ephesi, circa ann. 53. Cf. D. Glaire, op. cit. tom. VI, p. 89, egregie de tempore et loco ubi fuerit scripta epistola ad Galatas, disputantem.

(2) Ad intelligentiam hujus Epistolæ multum conferunt que attulerunt oper. cit. loc. cit., tom. Sepp, Haneberg.

Julio
Christi-
anismo
plura
dicit,
et
hæretici.

Argu-
mentum
hujus
Episto-
læ.

Galatæ
locuti
sunt lin-
guam Tre-
virensi.

S. Remi-
gii ad
Clodo-
veum
ver.

Occido
et scopis
hujus
Episto-
læ.

CAPUT PRIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Primo, increpat Galatas, quod ab Evangelio a se predicato ad iudaismum abduci se sinerent a Novandibus, aliterque evangelizantibus, quibus dicit anathema.

Secundo, vers. 11, certitudinem sui Evangelii ostendit ex eo, quod a Christo illud immediate ipse accepit.

Tertio, vers. 13, narrat quomodo a iudaismo, quem acerrime propugnabat, conversus sit ad Christum, ab eoque segregatus ad evangelizandum, Arabiam, Damascus, Syriam et Ciliciam peregravit.

1. Paulus Apostolus non ab hominibus, neque per hominem, sed per Jesum Christum et Deum Patrem, qui suscitavit eum a mortuis : 2. et qui mecum sunt omnes fratres, Ecclesiis Galatiæ. 3. Gratia vobis, et pax a Deo Patre et Domino nostro Jesu Christo, 4. qui dedit semetipsum pro peccatis nostris, ut eriperet nos de presenti sæculo nequam, secundum voluntatem Dei et Patris nostri, 5. cui est gloria in sæcula sæculorum. Amen. 6. Miror quod sic tam cito transferimini ab eo, qui vos vocavit in gratiam Christi, in aliud Evangelium : 7. quod non est aliud, nisi sunt aliqui, qui vos conturbant, et volunt convertere Evangelium Christi. 8. Sed licet nos, aut angelus de cælo evangelizet vobis præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit. 9. Sicut prædiximus, et nunc iterum dico : Si quis vobis evangelizaverit præter id quod accepistis, anathema sit. 10. Modo enim hominibus suadeo, an Deo? An quero hominibus placere? Si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem. 11. Notum enim vobis facio, fratres, Evangelium, quod evangelizatum est a me, quia non est secundum hominem : 12. neque enim ego ab homine accepi illud, neque didici, sed per revelationem Jesu Christi. 13. Audistis enim conversationem meam aliquando in iudaismo : quoniam supra modum persequabar Ecclesiam Dei, et expugnabam illam, 14. et proficiebam in iudaismo supra multos coetaneos meos in genere meo, abundantius æmulator existens patrum meorum traditionum. 15. Cum autem placuit ei, qui me segregavit ex utero matris meæ, et vocavit per gratiam suam, 16. ut revelaret Filium suum in me, ut evangelizarem illum in Gentibus : continuo non acquievi carni et sanguini ; 17. neque veni Hierosolimam ad antecessores meos Apostolos, sed abii in Arabiam, et iterum reversus sum Damascus. 18. Deinde post annos tres veni Hierosolimam videre Petrum, et mansi apud eum diebus quindecim : 19. alium autem Apostolorum vidi neminem, nisi Jacobum fratrem Domini. 20. Quæ autem scribo vobis, ecce coram Deo, quia non mentior. 21. Deinde veni in partes Syriæ et Ciliciæ. 22. Eram autem ignotus facie Ecclesiis Judææ, quæ erant in Christo : 23. tantum autem auditum habebant : Quoniam qui persequabatur nos aliquando, nunc evangelizat fidem, quam aliquando expugnabat : 24. et in me clarificabat Deum.

1. PAULUS APOSTOLUS NON AB HOMINIBUS. — Quia scilicet ceteri Apostoli missi sunt a Christo mortali adhuc homine, Paulus vero a Christo jam toto quasi deificato, hoc est, ex omni parte immortalis. Ita S. Augustinus. Verum simplicius accipias : « Non ab hominibus, » scilicet puris, sed a Christo homine ac Deo.

Quadruplex est missio, ait Hieronymus. Alii a Deo solo mittuntur, ut Paulus; alii a Deo per hominem, ut Iosue per Moysen; alii per hominem solum, ut qui hodie per amicos promoventur ad abbatias, decanatus, episcopatus; alii a serpentibus, ut heretici. Præpositio ergo *ab* hic causam principalem, per vero instrumentalem significat. Vult

enim dicere se non ab homine, neque a Deo per hominem, sed immediate ab ipso Deo vocatum esse.

4. QUI DEDIT SEMETIPSUM, — in victimam piacularem, in lytrum et pretium redemptionis nostræ, in mortem et crucem.

PRO PECCATIS NOSTRIS. — « Ut injustitiam, ait Hieronymus, quæ erat in nobis, iustitia ipse subverteret; tradidit se sapientia, ut insipientiam expugnaret; sanctitas et fortitudo sese obtulit, ut spurcitiâ infirmitatemque deleteret.

DE PRESENTI SÆCULO NEQUAM. — Cur « sæculum » vocat « nequam? » Respondent Manichæi, quia mundus hic corporeus malus est et creatus a diabolo. Sed hoc stultum est. « Sæculum » ergo « nequam » est secularis et carnalis vita et conversatio, qualem agit, et ad quam invitât hic mundus, mundanique homines, qui hujus tantum sæculi bona, opes videlicet, honores ac voluptates pro fas et nefas aucupantur. Est metonymia, « sæculum » ponitur pro iis, quæ sunt et fiunt in sæculo : hoc enim est Hebræis עוֹלָם, et Græcis αἰών, id est sæculum. Sic, inquit Hieronymus, S. Joannes, epist. 1, cap. v, ait : « Mundus omnis in maligno positus est : non quod mundus ipse malus sit, sed quod mala in mundo fiunt ab hominibus. Et ipse Apostolus : Redimentes, inquit, tempus, quoniam dies mali sunt. Infamatum et saltus, cum latrociniis pleni sunt, non quod terra peccet et silvæ, sed quod infamiam homicidii loca quoque traxerint : ita et sæculum, quod est spatium temporum, non per semetipsum, aut bonum, aut malum est, sed per eos qui in illo sunt, aut bonum appellatur aut malum. » Ita Hieronymus, Anselmus, Theophylactus.

Nota : Pro *nequam*, græce est *πονηρόν*, quod S. Hieronymus vertit, *malo*; Augustinus, *maligno*; Erasmus, *versuto*, vel *misero* et *laborioso*; Vatablus, *ærumoso*, maxime scilicet ob peccata, quæ admittimus in presenti vita, quæ tot peccandi occasiones habet, cum futura vita et sæculum, ad quod nos ducit Christus, a peccato sit immune et impeccabile.

Hinc suos æones, id est sæcula, confinxit Valentinus, dicens hos æones esse animalia, et per quadradas, octoadas, decadas et duodecadas tot edidisse numeros sæculorum, quot Æneia fetus seropha generavit, ait Hieronymus.

6. MIROR QUOD SIC TAM CITO TRANSFERIMINI. — Græce est *παράποδοις*, quod ad verbum significat, *transferimini*, a christianismo scilicet in iudaismum, a libertate Evangelii in servitutem legalium caeremoniarum, ab Ecclesia in Synagogam. Alludit, ait Hieronymus, ad radicem Hebræam *גלגל* *gala*, id est transmigravit, et *גלגל* *gala*, id est volvit, revolvit, puta globum aut rotas, q. d. Estis Galatæ, id est transmigrantes et volubiles instar rotarum et rotarum, quod tam cito vos sinitis transferri et transponi ab Evangelio Christi

ad legem Mosis. Alioquin idem Hieronymus, proemio in lib. II *Comment. in epist. ad Galat.*, ex Lactantio : « Galli, inquit, antiquius a corporis candore Galatæ nuncupabantur (Græci enim *γῆλα*, lac vocant, inde Galli et Galatæ, q. d. Lac te), quod significare voluit Poeta cum ait :

Tum lactea colla
Auro innectuntur.

Cum enim dicere posset Candida, maluit dicere Lactea, ut insinuaret fuisse Gallos sive Galatas. »

AB EO QUI VOS VOCAVIT. — q. d. Apostolatus ab Evangelio, imo a Deo et Christo Jesu, Idque in summam injuriam et contemptum Dei et Christi, qui vos vocavit sine meritis, imo cum demeritis vestris ex liberali amore ad gratiam, reconciliationem, amicitiam Dei et salutem. Unde pro eo, quod habemus, ab eo qui vos vocavit in gratiam Christi, græce est, ἀπὸ τοῦ κληθέντος ἡμᾶς ἐν χάριτι Χριστοῦ. Quod pressius et ordinatius sic invertentes ordinat et vertit S. Hieronymus et Vatablus, *miror quod a Christo, qui vos vocavit per gratiam* (ex puro scilicet amore et gratuita benevolentia), *tam cito transferamini in aliud Evangelium, q. d. Miror quod apostolatus tam facile a Deo et a Christo, qui vos vocavit tam gratiose et amanter, quod gratiæ ejus sitis tam ingrati et immemores, eamque aspemini.*

IN ALIUD EVANGELIUM, — in aliam doctrinam de salute et Salvatore Christo, quasi mea non sufficiat, nec Christi; sed Christo addendus sit Moses, et Evangelio iungenda sit lex caeremonialis: licet ergo hi Judaizantes prædicarent Evangelium amplectendum esse cum lege Mosis, hoc ipso tamen aliud Evangelium prædicabant, et verum Pauli Evangelium destruebant, ut dicit vers. seq. Pauli enim et Christi Evangelium doctrina hæc erat: Evangelium, sive lex Christi necessaria est et sufficit ad salutem, nec alia lex est admittenda; qui aliam inducit, vel admittit, Christo Christique legi, quasi insufficienti, injurius est, adeoque Christum sua Redemptoris unici dignitate dispo-liat, aliumque Salvatorem inducit. Judaizantes vero contrarium prædicabant, scilicet: Lex Christi non sufficit, illi addenda est lex Mosis, sine ea salvari et beari non potestis; afferebant ergo aliud, imo contrarium Evangelium, et Pauli Christique Evangelium evertent. Unde sequitur:

7. QUOD NON EST ALIUD. — S. Hieronymus et Syrus legunt, *quod non est, q. d. Transfertis vos ad aliud Evangelium, quod profecto non est Evangelium.* Græca tamen et Noster legunt, *quod non est aliud, ut sit hebraismus, quo antecessores relativo superadditur, q. d. Transfertis vos ad aliud Evangelium, quale tamen aliud non est; nullum enim verum Evangelium aliud est ab eo quod ego vobis prædicavi.* Addit Syrus : *Sed prout sunt aliqui, illud est, q. d. Quales sunt doctores, videlicet apostata, judaizantes, mendaces, fallaces, tale est et eorum Evangelium, scilicet apostati-*

Ver. 6.
Sallite a
christia-
nismo ad
iudaismum de-
voti.

Christi
lex suffi-
ciens ad
salutem,
nulla ad-
denda lex
Mosis.

cum, judaizans, mendax et fallax. Si Judaizantes, qui Evangelium et doctrinam Pauli atque Ecclesie intactam relinquebant, solum et ad-
cundo legem Mosis, evertent Evangelium et Christi Ecclesiam; longe magis Novantes, qui nova dogmata afferunt contraria Ecclesie Catho-
lice, eam evertunt.

Novantes magis quam Judaizantes evertunt legem Christi.

Nisi sunt aliqui. — Refer ad *miror*, g. d. Miror quod tam cito defecistis ab Evangelio, nisi quod sunt aliqui qui vos conturbant: quod dum cogito, ex parte mirari desino, nec tam vobis, quam illis hanc defectionem imputo: non enim defecissetis, nisi ab illis illecti et decepti.

Qui vos conturbant, et volent convertere Evangelium Christi. — « Convertere, » id est subvertere, ut Græcum μεταστρέφω ponatur pro μετατρέφω. Ita Chrysostomus. *Secundo*, proprie « convertere, » id est invertere, sicut vestis exterior detrita convertitur dum invertitur, ut pars interior et interior fiat exterior; vel, ut Hieronymus, dum id quod in facie est, post tergum ponitur, et ea quæ post tergum sunt, in faciem vertuntur. Sic Ecclesia est quasi vestis una, cujus pars anterior, vel extrema et jam detrita erat Ecclesia vetus, sive Synagoga cum sua lege Mosis: pars posterior, vel interior et interior erat Ecclesia nova et Evangelium Christi. Christus ergo eam transposuit, ut extimam, utpote detritam, interiori supponeret, et posteriorem vel interiorem, scilicet Evangelium, faceret anteriorem et exteriorem, illamque omnibus quasi justitiæ ac salutis vestem spectandam et amplectendam proponeret. Hi pseudodoctores contra vestem hanc a Christo inversam rursus volebant convertere, et legem præferre, illique Evangelium supponere, denique spiritum pietatis, quam aspirat Evangelium, ad Judaicas caeremonias invertere. Sic ergo Judaizantes convertabant, id est invertabant, Christi Evangelium, dum pro eo legem Mosis substituebant, eamque Evangelio præponebant, ac consequenter Evangelium aliud invehebant. Ita Hieronymus.

8. SED LICET NOS, AUT ANGELUS DE CÆLO EVANGELIZET VOBIS, PRÆTERQUAM QUOD EVANGELIZAVIMUS VOBIS, ANATHEMA SIT. — Supple, si id fieri posset, nam de facto hoc est impossibile: angeli enim uti in beatitudine, ita et in omni veritate confirmati sunt. Est hyperbole similis illi I *Corinth.* XIII, 4: « Si linguis hominum loquar et angelorum. » Hinc, ut ait Hieronymus, eleganter Tertullianus adversus Apellem et ejus virginem Philumenem, quam angelus quidam diabolici spiritus et perversus impleverat, hunc esse scribit angelum, cui multo ante quam Apelles nasceretur, Spiritus Sancti vaticinio anathema per Apostolum prophetatum fuit. Talis fuit angelus, qui Lutherum docuit, et qui Zuinglium de Eucharistia instruxit, de quo ipsi. *met lib. De Supplemento Eucharistie* scribit, nescire se an abusus, an ater fuerit: sed hinc certum esse atrum fuisse, illique quasi novum Evan-

gentis fuerit abusus qui Lutherum docuit?

gelium, novam fidem, nova dogmata recepta fidei contraria afferenti, ab Apostolo intentatum esse anathema.

Nota, quanta sit certitudo fidei ab Apostolis tradita, tot signis, tot miraculis a Deo confirmata, et ad nos per continuam tot jam seculorum traditionem transmissa, et quæ in illa firmi et constantes esse debeamus; ut scilicet id potius negemus, quod sensus, quod ratio, quod demonstratio, quod auctoritas omnium hominum et angelorum (etiãsi facerent miracula ad id probandum, quod tamen est impossibile) suggerit, quam id negemus quod fides docet: quia fides primæva Dei revelatione, qui prima est et immutabilis veritas, nititur; reliqua omnia falli et fallere possunt. Imo si per impossibile Deus revelaret contrarium fidei nostræ, quam jam primo revelavit, primæ ejus revelationi credendum foret, non secundæ: quia si revelaret contrarium, mutaretur, et consequenter desineret esse Deus et prima ac infallibilis veritas; quæ omnia cum sint impossibilia, sequitur Deum contrarium revelare non posse, ac consequenter qui contrarium doctrinam afferunt, non illam Dei, sed cerebri sui, vel demonis revelatione accepisse.

Hic est ergo canon fidei, quem tradidit hic Apostolus: Si novum dogma oriatur alicubi, examinetur, an concordet cum recepta et antiqua Ecclesie Catholice fide, quam primitus prædicavit Paulus et Apostoli: quod si inveniatur ab ea dissentire, habeatur hæreticum et anathema. Hunc canonem sequuntur Patres omnes.

B. Ireneus, lib. III, cap. IV: « Si de aliqua modica questione disputatio orta fuerit, nonne oportebit in antiquissimas recurrere Ecclesias, et ab eis eumere de præsentii questione quod certum et liquidum est? »

Tertullianus, *De Præscript.*, cap. XXI: « Quid prædicaverint Apostoli, quid illis Christus revelarit, et hic præscribam, non aliter probari debere, nisi per easdem Ecclesias, quas ipsi Apostoli condiderunt. Si hæc ita sunt, constat proinde omnem doctrinam, quæ cum illis Ecclesiis Apostolicis et matricibus originalibus fide conspriet, veritati deputandam, reliquam vero omnem de mendacio præjudicandam. » Et cap. XXXI: « Ex ipso ordine monstratur id esse Dominicum et verum, quod sit prius traditum; id autem extraneum esse et falsum, quod sit posterius immissum. »

Origenes, hom. 19 in *Matth.*: « Hæreticus habendus est omnis ille, qui Christo quidem credere se profiteretur, aliud tamen de fidei veritate credit, quam habet definitio traditionis Ecclesie. »

S. Hieronymus, epist. ad *Pammachium et Oceanum*: « Quisquis assertor est novorum dogmatum, quæso te, ut parcas humanis auribus, parces fidei, quæ Apostolice ore laudata est. Cur post quadringentos annos (dicamus nos, Cur post mille quingentos annos, o Luthere, o Calvine, o

Canon vere fidei ab antiquis primis et immutabilis.

Menno) docere nos niteris, quod ante nescivimus? Usque in hanc diem, sine vestra illa doctrina, Christianus mundus fuit. »

Vincentius Lirinensis aureo illo libello *Præscriptionum* adversus profanas hæresum novitates non aliud facit, quam ut regulam hanc sanciat: « Remedia est antiquitas, explodenda est novitas. Cum tales quidam (Novantes, inquit cap. XII, 1) circumventes provincias et civitates, atque errores venalities circumferendo, etiam ad Galatas devenissent; cumque his auditis Galatæ nausea quadam veritatis affecti, Apostolica Catholiceque doctrinæ manna revomentes, hæreticæ novitatis sordibus oblectarentur, ita sese Apostolicæ potestatis exeruit auctoritas, ut summa cum severitate decerneret: Sed licet aut nos, inquit, aut angelus de cælo evangelizet vobis, præterquam quod evangelizavimus, anathema sit. Quid est quod ait, Sed licet nos? cur non potius, Sed licet ego? Hoc est, etiãsi Petrus, etiãsi Andreas, etiãsi Joannes, postremo etiãsi omnis Apostolorum chorus evangelizet vobis, præterquam quod evangelizavimus, anathema sit. Tremenda districtio: propter ascendam primas fidei tenacitatem, nec sibi, nec cæteris coapostolis peperisse, parum est. Etiãsi angelus, inquit, de cælo evangelizet vobis, præterquam quod evangelizavimus, anathema sit. Non suffiebat ad custodiam tradite semel fidei humanæ conditionis commemorasse naturam, nisi angelicam quoque excellentiam comprehendisset. Licet nos, inquit, aut angelus de cælo. Non quia sancti ecclesieque angeli peccare jam possint; sed hoc est, quod dicit: Si etiam, inquit, fiat quod fieri non potest, quisquis ille sit qui traditam semel fidem mutare tentaverit, anathema sit. »

S. Joannes Damascenus quasi leo rugiens contra Leonem Isaurum Imperatorem Iconoclastam, orat. 2 *De Imaginib.*: « Audite, inquit, populi, tribus, linguæ, viri, mulieres, pueri, senes, adolescentens, infantes, gens Christianorum sancta: Si quis evangelizaverit vobis præter id quod Ecclesia Catholica a sanctis Apostolis, a Patribus atque Conciliis acceptum ad hunc usque diem servavit, eum non audieritis, neve serpentis consilium acceperitis, sicut fecit Eva, ex quo mortem esse assecuta. Licet angelus, licet rex evangelizet vobis præter id quod accepistis, aures occludite. Vereor enim illicusque progredi, quod progressus est Paulus, Anathema, inquit, sit. » Id ideo dicit, quod sciret esse Episcoporum, non monachorum (qualis ipse erat) inferre anathema, ut docte observavit Cardinalis Baronius in fine anni Christi 730.

S. Augustinus, lib. II *Contra Cresconium*, cap. XXXI et XXXII: « Non accipio quod de baptizandis hæreticis B. Cyprianus sensit: quia hoc Ecclesia non accipit, pro qua B. Cyprianus sanguinem fudit. » Ita et reliqui Patres, estque ratio evidens, quia « Ecclesia, ut ait Apostolus, I *Tim.* III, 15, columna est et firmamentum veritatis. »

Qui ergo novi aliquid contra ejus sententiam ac dogmata commisit, a domo veritatis, ipsaque veritate abscedit et aberrat, ut nervoso dilemmate concludit S. Augustinus, lib. II *Contra Gaudentium*, cap. VIII: « Responde, inquit, utrum Ecclesia (oriens Donato) perierit, an non perierit? Elige quod putaveris. Si jam tum perierat, Donatum quæ peperit? si autem tot in eam sine baptismo aggregatis perire non potuit, responde quæso, ut ab ea se, tanquam malorum communionem devitans, pars Donati superaret, quæ demencia persuasit? »

Pari modo jam concludam: Oriente Luthero, Calvino, Mennone, et quovis alio Novatore, hæc Ecclesia veraque fides perit, vel non perit: hæc enim duo necessario connexa sunt, vera fides et vera Ecclesia, adeo ut, si vel in uno puncto, verbi gratia, Sanctos esse invocandos, a vera fide aberraret Ecclesia, hæretica sit oportet, nec Ecclesia Dei, sed Satane: sicut privatus quisque, qui vel unam hæresim tuetur, licet in cæteris articulis recte credat, et aliis orthodoxis consentiat, non orthodoxus est, sed hæreticus. Dico ergo: Oriente Calvino, vel perit Ecclesia, vel non perit; si perit, adeoque perit a tempore Gregorii Magni, ut aiunt Novantes: ergo per 900 annos extincta fuit Ecclesia; ergo mundus per annos 900 vera fide, religione, Sacramentis, Ecclesia, saluteque caruit; ergo Christus per annos 900 sponsam suam deseruit; ergo æternum Christi regnum concidit (regnat enim Christus in Ecclesia); ergo adversus Ecclesiam portæ inferi prevaluere; ergo Calvinus natus est extra Ecclesiam, nec Ecclesie membrum fuit, sed infidelis, hæreticus, vel paganus; ergo a populo, a mundo quasi fidelis recipi audiri non debuit; sed tanquam infidelis ad Ecclesiam non pertinens, contenti ac rejici. Si non perit, sed in vera fide et Ecclesia natus, baptizatus, educatus, institutus est Calvinus: ergo cum in Catholica, Apostolica, Romani Ecclesia natus, baptizatus, educatus, institutus fuerit, illa utique vera erat Ecclesia, veram habens fidem; ergo cum ab ea discessit, ac segregavit se per nova dogmata Calvinus, a vera se fide et Ecclesia separavit, ab eaque apostavit: ergo cum alliam Ecclesiam reformatam instituit, non veram et Apostolicam, sed apostaticam, schismaticam, hæreticam, non fidei, sed novorum dogmatum, sed hæresum magistratam et scholam instituit. Equus lector, qui fidem veram, extra quam salvari non potest, sincere querit et fluctuat, consideret ac perpendat hoc dilemma, an non hæc recte consequantur? an non concludat ac convincat hæc ratio? an non hæc regula sit Lydius lapis veri dogmatis vereque fidei?

PRÆTERQUAM QUOD EVANGELIZAVIMUS VOBIS, ANATHEMA SIT. — Inferunt Novantes: ergo Conciliorum decreta et Pontificum canones sunt anathema, quia multa afferunt quæ non habentur in Evangelio. et consequenter sunt præter Evangelium.

Pontificum et Conciliorum decreta non sunt anathema.

Verba... in Faustum, cap. LXX: «Anima, inquit, virtutis...»

Ver. 15. 15. CUM AUTEM PLACUIT EI. — «Ora edidicimus de Gal.; Valabius, cum Deo verum est: sed plus significat...»

Ver. 13 et 14. 13 et 14. QUI ME SEGREGAVIT EX UTERO MATRIS... (Deus scilicet, qui per dictam suam benevolentiam segregando me ex utero matris in hunc mundum nasci me fecit, et in hanc locum edidit, eo scilicet fine) UT REVELARET FILIUM SUUM IN ME. — ut dicitur, vers. seq.; eo enim hic præcedens totus versus refertur, ut indicant Græca, quod scilicet Deo placuit, et quod me Deus ex utero segregavit, et quod vocavit me hoc scilicet fine, «ut revelaret Filium suum in me, » g. d. Deus ante omnia meritum, me necdum natum prædestinavit, et prædestinatum segregavit ex utero, nascique fecit, ac natum vocavit, «ut revelaret Filium suum in me, » hoc est, ut me ad Christi et Evangelii agnitionem adduceret, et consequenter ad apostolatam, ut evangelizarem Christum in Gentibus. Ita Ambrosius, Anselmus, Theophylactus.

Sic de Jeremia, ait Hieronymus, dicitur cap. 1: «Priusquam te formarem in utero, novi te: et antequam exires de vulva, sanctificavi te, et prophetam in Gentibus dedi te, » eoque alludit hic Paulus: fuit enim Jeremias typus Pauli. Unde pro sanctificavi est יִשְׁׁרָאֵל קָדַשְׁתִּי, quod et sanctificavi et segregavi significat; res enim sancta dicitur quasi segregata a patre, matre rebusque terrenis, ut Deo dicitur et consecratur. Sic Paulus ab utero per Dei prædestinationem fuit quasi Deo segregatus, et consecratus Evangelio, ut esset Propheta doctorque Gentium.

Mystice, ait Anselmus, «ex utero matris, » id est, ex cæcitate Synagoge, «segregavit me Deus, » ut vocatus ab eo Evangelii lucem intuerer.

Nota: «Segregatus» dicitur, quia est e grege selectus. Sic prædestinati ex hominum grege Deo seliguntur: sic multo magis Apostolus et præco

verbi Dei segregatur a vulgo, itaque vulgaribus prestare debet sicut gregem universum pastor excellit, inquit alibi Chrysostomus.

Hæc de causa Isais propheta, cap. vi, vers. 3, gemens exclamat: «Væ mihi, quia vir pollutus labiis ego sum, et in medio populi polluta labia habentis ego habito, » g. d. Miserum me, qui nihil sum civibus sanctior, cum ipsi sint mere profani. Alludit hic Paulus ad etymon sui nominis מִיֵּזֶבֶל, id est excellens, eximium, mirabile, ideoque a vulgo segregatum, ut dicit Rom. 1, 4.

16. UT REVELARET FILIUM SUUM IN ME. — «In me, » id est mihi, in anima mea. Est hebraismus: hæc enim hebræis est adhectivum.

Nota: Dicit potius in me, quam mihi, ut significet se non nudam auribus vel oculis revelationem excepisse, sed Christum Christique doctrinam et spiritum intimo totoque corde imbibisse, ita ut Christus in eo esset, et per eum loqueretur. Ita Theophylactus. Unde secundo, Hieronymus et Valabius apte vertunt, ut revelaret Filium suum per me. Addit tertio, S. Hieronymus, non dicit mihi, sed in me, quia in Paulo jam erat Christus: erant enim in ipso principia virtutum et Dei ac fidei semina; sed hæc non agnoscebat, nec his credebat Paulus, donec hæc in animo ejusque corde revelaret Deus. Hoc subtilis est, quam germanus.

NON ACQUIEVI CARNI ET SANGUINI. — g. d. Non adjunxi me ulli homini, non contuli de hæc me vocatione et revelatione, modoque eam exequendi, nec in consilium adhibui consanguineus vel ullum hominem; sed certo scien me a Deo vocari et doceri, Deum unum doctorem et ductorem secutus sum. Græce est ἀπεστέβην, quod Noster, cap. ii, vers. 2 et 6, veritit non contulerunt; ἀναθήματα, ait Budeus, est consilia et arcana communicare, et in sinum amiceorum effundere, ut illi quasi consiliiarii ac sincere judicis, ea probent, improbant, addant, demant, suadent ac dissuadeant, prout eis e re nostra esse videbitur. Sic et S. Hieronymus, Chrysostomus, Theophylactus et Syrus, qui veritit, non patefecit carni et sanguini, id est, ulli homini.

Nota: Caro et sanguis significant synechocice hominem carne et sanguine constantem. Sic Matth. xvi, 17: «Caro et sanguis non revelavit tibi, » id est, nullus homo, «sed Pater meus qui in cælis est, » g. d. Ab homine Evangelium non sum edoctus, quia cum nullo homine illud contuli, sed a Deo solo illud per revelationem accepi. Videte ergo, o Galatæ, ne illud repellendo, et Judaismi mixtione contaminando, contaminetis et repelatis Dei verbum, Deumque ipsum, qui illud mihi revelavit, et prædicandum mandavit.

Dices: Cur ergo postea Paulus venit Hierosolymanam videre Petrum, vers. 18, imo cum eo Evangelium contulit, cap. ii, vers. 2? Respondeo, contulisse non quasi dubium, aut non satis instructum, ut plenius ac certius instrueretur, sed ut

Cur Petrus Evangelium contulisset cum Petro?

fideles quos docebat, carerent eum in fide et doctrina communicare et consentire cum Petro alisque Apostolis, sicut plus fidei ejus Evangelio tribuerent.

Aliter respondet Hieronymus, illud «continuo» referendum esse ad præcedentia; sicutque esse disponendum: «Ut revelarem illum in Gentibus continuo, non acquievi carni et sanguini, » g. d. Cum statim juberet a Deo Gentibus evangelizare, statim acquievi, ita ut tum cum nullo mortalium conferrem, aut consilium inirem, postea tamen contuli cum Petro, Jacobo, Joanne. Sed prior solutio solidior est. Rursum non acquievi carni et sanguini, sic exponi potest, g. d. Non invisus, non adjunxi me parentibus carnalibus et consanguineis, sed illis relictis, Deum vocantem secutus sum. Ita Augustinus et Oecumenius.

Moraliter, hoc S. Pauli exemplum sequatur is, qui a Deo ad apostolatam, ad religionem, ad perfectionem Evangelicam, ad heroica opera vocatur, ut non acquiescat carni et sanguini, sed statim abeat ad id, ad quod vocari se sentit. Audi S. Hieronymum ad Heliodorum: «Quid facis, ait, in domo paterna, delicate miles? ubi vallum? ubi fossa? ubi hiems acta sub pellibus? Recordare tirocinii tui diem, quo Christo in baptismate conspultus, in sacramenti verba jurasti, pro nomine ejus non te patri pariturum esse, non matri. Ecce adversarius in pectore tuo Christum occidere conatur. Ecce donativum quod militibus acceperas, hostilia castra suspirant. Licet parvulus ex collo pendeat nepos, licet sparsa crine et scissis vestibus ubera quibus te nutriat, mater ostendat, licet in limine pater jaceat, per calcatum perge patrem, sicis oculis ad vexillum crucis evola. Solum pietatis genus est, in hac re esse crudelem.» Et infra: «Facile rumpit hæc vincula amor Dei et gehennæ timor. Si credunt Christo, faveant mihi pro ejus nomine pugnant: si non credunt, mortui sepeliunt mortuos suos.»

Item ad Furium, viduum nobilissimum: «Contristabitur pater, sed letabitur Christus: lugebit familia, sed angeli gratulabuntur. Faciat pater quod vult de substantia sua: non es cui nata es, sed cui renata, qui te grandi pretio redemit sanguine suo. Cave nutrices et gerulas, et istiusmodi venenatam malitiam quæ de corio tuo satiare ventrem suum cupiunt: non suadent quod tibi, sed quod sibi prosit.»

Audi et S. Bernardus, serm. Ecce nos reliquit omnia: «Quantos, ait, mundi sapientia mædiciæ supplantat, et in eis conceptum extinguit spiritum, quem voluerat Dominus vehementer accendi? Noli, inquit, præcipitanter agere, diu considera, magnum est quod proponis, experire quid possis, amicos consule, ne post factum penitere contingat. Hæc sapientia mundi terrena, animalis, diabolica, inimica salutis, suf-

focatrix vite, mater tepiditatis, quæ solet Domino vomitum provocare.»

47. NEQUE VENI HIEROSOLYMAN. — Dices, Act. Vers. 17: cap. ix, vers. 26, mox a conversione cum Damasco fugeret Paulus, venisse Hierosolyman. Respondet Hieronymus et Lorinus in Act. ix, venisse Hierosolyman statim a conversione necessitate fugæ compulsus, non autem ut Petrum videret, cum eoque conferret Evangelium; hoc enim tantum hic negat. Aliter respondet Baronius, Act. ix non dici Paulum statim a conversione venisse Hierosolyman, sed post dies multos: puta triennium, partim in Arabia, partim Damasci exactum; cum scilicet eo venit videre Petrum, ut hic dicit vers. 18, indeque venit in partes Syriæ et Ciliciæ, ut hic dicit vers. 21, quod Lucas, Act. ix, declarat dicens vers. 30: «Deducerunt eum Cæsaream, et dimiserunt Tarsum, » quæ est metropolis Ciliciæ. Ita ut Lucas, Act. ix, taceat Pauli professionem in Arabiam, quia in ea nihil memorabile acciderat.

Utraque sententia est probabilis. Priori favet id, quod subdit Lucas: «Omnes timebant eum, non credentes quod esset discipulus. Barnabas autem apprehensum illum duxit ad Apostolos, et narravit illis quomodo in via vidisset Dominum.» Conversio enim tam miraculosa Pauli non videtur potuisse per triennium latere Apostolos et alios fideles Hierosolyman; quod si ita est, vide et admirare cum Chrysostomo gratiam Dei quæ ex Paulo persecutore tanto tantum subito doctorem efficit, ut statim a conversione publice docere et disputare cum Judæis inciperet.

AD ANTECESSORES MEOS APOSTOLOS. — πρὸ τῶν πρῶτων ἀποστόλων, ad eos qui ante me fuerunt Apostoli, id est qui ante me vocati sunt a Christo ad apostolatam.

18. DEINDE POST ANNOS TRES VENI HIEROSOLYMAN VIDERE PETRUM. — Græce, ait Chrysostomus et Theophylactus, non est τρεῖς, sed τρεῖς και, quod dicitur de iis, qui visunt et lustrant splendidas urbes, v. g. Romam, et cum observatione intuentur ejus reliquias, Pontificem, Cardinales, clerum virosque sanctos, g. d. Paulus: Veni Hierosolyman «videre Petrum, » non ut ab eo aliquid discerem (licet id quorundam Græco τρεῖς significari velit Erasmus), qui divinitus eram edoctus; sed ut tantum virum, Apostolorum scilicet principem, viderem ac honorarem. Ita Theodoretus, Chrysostomus, Ambrosius, Hieronymus. Affam etiam causam sue Hierosolyman professionis dat Apostolus, cap. ii, vers. 2: «Petrus, inquit Chrysostomus, homil. 87 in Joan., os erat Apostolorum et princeps, propterea et Paulus eum præter alios visurus ascendit.» Et Hieronymus hinc: «Venit Paulus videre Petrum, non ut oculis, genas vultumque ejus aspiceret: utrum macilentum an pinguis, adnato naso esset an recto, et utrum frontem vestiret coma, an (ut Clemens in Periodis ejus refert) calvitiam haberet in ca-

An Paulus hic a conversione statim venisset Hierosolyman?

Deus cause ob quam Paulus invenit Hierosolymanis Petrum.

pite. Nec puto Apostolicae fuisse gravitatis, ut post tantam triennii preparationem aliquid humanum in Petro voluerit aspicere. His oculis Paulus vidit Cepham, quibus nunc a prudentibus quibusque Paulus ipse conspiciuntur. Quod si cui non videtur, cum superiori sensu jungat hæc omnia, quod nihil sibi Apostoli contulerint. Nam et quod visus sit ire Hierosolimam, ad hoc isse, ut videret Apostolum; non discendi studio, qui et ipse eundem prædicationis haberet auctorem, sed honoris priori Apostolo deferendi. » Hinc patet Paulum non vidisse Petrum, ut ab eo doceretur, ut voluit Erasmus et Vatablus, hoc enim negat cap. II, vers. 6: « Mihi, inquit, nihil contulerunt. » Et hic vers. 11 et 12, diserte asserit se non ab homine, sed a solo Deo edoctum esse (1).

19. ALIUM AUTEM APOSTOLORUM VIDI NEMINEM, NISI JACOBUM FRATREM DOMINI. — Christi scilicet consobrinum, vel cognatum; Hebræi enim cognates vocant fratres. Addit S. Hieronymus, præ aliis Apostolis etiam Christo cognatis, Jacobum vocari fratrem Domini ob egregios mores, incomparabilem fidem et sapientiam, quibus videbatur Christo similis quasi frater. Unde et Jacobus hic cognomento dicitur Justus. *Secundo*, quia filius matris suæ, primos scilicet in Judæa credentes, huic Jacobo quasi fratri Christus ad Patrem vadens commendavit, ait Hieronymus. Fuit enim hic Jacobus Alphaei, filius Mariæ, uxoris Cleopæ, unus ex duodecim Apostolis, primus Episcopus Hierosolymorum. Unde et in primo Concilio Hierosolymitano primus post Petrum sententiam dixit, Act. xv, 13. Hujus Jacobi extat Epistola Canonica. Ita Chrysostomus, Theophylactus, Anselmus.

Jacobus Alphaei, frater Domini, videtur, et an fuerit unus e duodecim Apostolis?

Innuat tamen S. Hieronymus tam hic, quam libro *De Scriptor. Eccles.*, in Jacobo, hunc Jacobum non fuisse ex duodecim Apostolis, dici vero hic

(1) Hi *omni tres* numerari possunt vel a discessu Pauli ab Hierosolymis, vel a reditu ex Arabia Damascum. Prius præferendum esse videtur.

Apostolum, quia Christum viderat, eumque predicarat. Ita ut tres fuerint Jacobi: *primus*, frater Joannis, quem Herodes occidit; *secundus*, Alphaei, ambo Apostoli; *tertius*, hic frater Domini. Sed cum hic frater Domini vocetur Apostolus, nihil que cogat alium hunc facere a Jacobo Alphaei Apostolo, imo multa, multique eundem esse suadeant; hisce de causis prior sententia verior videtur.

20. CORAM DEO (supple. affirmo et assero), quia (id est quod) NON MENTION. — Unde brevis et planius veritatem Vatablus, *quæ autem scribo vobis, ecce coram Deo*, scilicet scribo, non mentior: Græcum enim tantum habet vim asseverandi, non ita Latinum quia: unde omisso quia facilius nuda hæc asseveratio intelligitur apud Latinos. Ita Theophylactus. Ambrosius tamen et Augustinus putant esse formulam jurantis: « coram Deo, » id est Deum testor.

Nota: Tam serio et graviter asserit se alicuius Apostolos non vidisse, ne quis dicat Paulum se creto eos adisse, et ab eis, non a Deo edoctum esse. Ita Hieronymus.

22. ERAM AUTEM IGNOTUS FACIË, — secundum faciem non viderant me Christiani, qui erant in Judæa. Id dicit, ait Chrysostomus, ut præbet se in Judæa non doctum, nec prædicasse circumcisionem et legem veterem, sicut illi Judaizantes objectabant (2).

23. QUÆ ERANT IN CHRISTO, — in Christi fide et religione, id est quæ erant Christianæ. Vide *Can. 37*.

AUDITUM HABERANT, — fumorem habebant, Græce *ἐκλυθησαν*, *audientes erant*, auditum ab illis erat, id est audierant.

24. OPPUGNABAT, — oppugnabat. Vide dicta vers. 13.

CLARIFICABANT. — Græca *ἐξέτερον*, *glorificabant*; Ambrosius legit, *magnificabant*.

(2) Non potius ut inde concludi posset, se a nullo Ecclesiæ doctore suam doctrinam didicisse, vel hoc a se benevolentiam captasse.

CAPUT SECUNDUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Docet Paulus se suum Evangelium cum Petro, Jacobo et Joanne contulisse, illudque ab eis approbatum esse per omnia, ita ut nihil ab eis doctrinæ illius additum aut demptum sit.

Secundo, vers. 7, docet se ab eis accepisse dextras societatis, ut ipsi Judæis, Paulus vero Gentibus evangelizaret.

Tertio, vers. 11, narrat se palam Petrum reprehendisse, quod incaute judaismum simularet, itaque Gentes ad judaizandum incitaret.

Quarto, vers. 16, probat nos justificari non ex operibus legis, sed ex fide Christi, idque tribus rationibus: Prima est, vers. 17, quia aliqui Christus legem abolens esset peccati minister. Secunda, vers. 19, quia lex ipsa profletur se in Christo desinere et mori. Tertia, vers. 21, quia aliqui gratis Christus mortuus esset.

1. Deinde post annos quatuordecim, iterum ascendi Hierosolimam cum Barnaba, assumpto et Tilo. 2. Ascendi autem secundum revelationem: et contuli cum illis Evangelium, quod prædico in Gentibus, seorsum autem iis, qui videbantur aliquid esse: ne forte in vacuum currerem, aut cucurrissem. 3. Sed neque Titus, qui mecum erat, cum esset Gentilis, compulsus est circumcidi: 4. sed propter subintroductos falsos fratres, qui subintroierunt explorare libertatem nostram, quam habemus in Christo Jesu, ut nos in servitutem redigerent. 5. Quibus neque ad horam cessimus subjectione, ut veritas Evangelii permaneat apud vos; 6. ab iis autem, qui videbantur esse aliquid (quales aliquando fuerint, nihil mea interest: Deus personam hominis non accipit), mihi enim qui videbantur esse aliquid, nihil contulerunt. 7. Sed e contra cum vidisset quod creditum est mihi Evangelium præputii, sicut et Petro circumcisionis 8. (qui enim operatus est Petro in apostolatam circumcisionis, operatus est et mihi inter Gentes); 9. et cum cognovissent gratiam, quæ data est mihi, Jacobus, et Cephas, et Joannes, qui videbantur columnæ esse, dextras dederunt mihi et Barnabæ societatis, ut nos in gentes, ipsi autem in circumcisionem: 10. tantum ut pauperum memores essemus: quod etiam sollicitus fui hoc ipsum facere. 11. Cum autem venisset Cephas Antiochiam, in faciem ei restiti, quia reprehensibilis erat. 12. Prius enim quam venirent quidam a Jacobo, cum Gentibus edebat: cum autem venissent, subtrahebat et segregabat se, timens eos qui ex circumcisione erant. 13. Et simulationi ejus consenserunt ceteri Judæi, ita ut et Barnabas duceretur ab eis in illam simulationem. 14. Sed cum vidissem quod non recte ambularent ad veritatem Evangelii, dixi Cephæ coram omnibus: Si tu, cum Judæus sis, gentiliter vivis, et non judaice: quomodo Gentes cogis judaizare? 15. Nos natura Judæi, et non ex Gentibus peccatores. 16. Scientes autem quod non justificatur homo ex operibus legis, nisi per fidem Jesu Christi: et nos in Christo Jesu credimus, ut justificemur ex fide Christi, et non ex operibus legis: propter quod ex operibus legis non justificabitur omnis caro. 17. Quod si quærentes justificari in Christo, inventi sumus et ipsi peccatores, numquid Christus peccati minister est? Absit. 18. Si enim quæ destruxi, iterum hæc ædifico, prævariatorem me constituo. 19. Ego enim per legem, legi mortuus sum, ut Deo vivam. Christo conflixus sum cruci. 20. Vivo autem, jam non ego: vivit vero in me Christus. Quod autem nunc vivo in carne, in fide vivo Filii Dei, qui dilexit me, et tradidit semetipsum pro me. 21. Non abjicio gratiam Dei. Si enim per legem justitia, ergo gratis Christus mortuus est